

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 15 septembrie 2012, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul public Radio Moldova și de Radio Vocea Basarabiei. Emisiunea este parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN BILUNAR • 15 SEPTEMBRIE 2012 • NR.14 (78)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

TEMELE EMISIUNII:

1. Negocierii din partea Uniunii Europene și cei din Republica Moldova se declară optimiști în ceea ce privește încheierea discuțiilor pe marginea Acordului de asociere și a Acordului de liber schimb până la summitul Parteneriatului Estic care va avea loc în toamna anului 2013.
2. Trebuie sau nu Chișinăul să accepte condițiile Rusiei pentru reducerea prețului la gaze? Opinii ale vicepremierului **Valeriu Lazăr**, ministru al Economiei, **Nicu Popescu**, analist al Consiliului European pentru Relații Externe de la Londra, și **Andres Mae**, cercetător la Institutul Estonian de Politică Externă.

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă invită la un ciclu de emisiuni consacrate politicii externe a Republicii Moldova și subiectelor de integrare europeană. Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova:

În perioada 10-12 septembrie premierul Vlad Filat a efectuat o vizită la Moscova, unde s-a întâlnit cu omologul său rus Dmitrii Medvedev, cu oficialii din executivul și legislativul Federației Ruse. Miercuri, 12 septembrie, Vlad Filat a mers la Soci, unde s-a întâlnit și cu președintele rus, Vladimir Putin. Delegația moldoveană a participat și la inaugurarea Zilelor culturii Republicii Moldova în Federația Rusă.

Ministrul Energeticii de la Moscova, Alexandr Novac, a declarat după întâlnirea cu delegația moldoveană că Rusia ar putea examina posibilitatea reducerii cu 30 la sută a prețului la gaze în cazul în care Chișinăul va renunța la pachetele energetice cu Uniunea Europeană și va reglementa achitarea a peste 4 miliarde de dolari datorie la gaze, datorie care a fost acumulată în mare parte de Transnistria. La Moscova a fost semnat de asemenea și un Regulament privind crearea unei comisii de istorici moldoveni și ruși, comisie care va încerca să dea o interpretare comună a istoriei recente.

Înainte de începerea acestei vizite, premierul Vlad Filat a declarat că la Chișinău ar putea fi examinată solicitarea Moscovei de a deschide un consulat la Tiraspol, având în vedere că și în alte localități ale Republicii Moldova au fost deschise consulate ale României.

La Viena, a avut loc joi și vineri, în zilele de 13 și 14 septembrie, o nouă rundă de negocieri în formatul 5+2 pentru reglementarea transnistreană. Runda, a patra după reluarea oficială a negocierilor la sfârșitul anului trecut, s-a axat pe chestiuni precum învățământul, în mod special în aspectele ce țin de funcționarea școlilor cu predare în grație latină și nostrificarea diplomelor. S-a discutat și despre libera circulație, inclusiv despre redeschiderea podului din preajma localității Gura Băcului pentru transportul auto.

Parlamentul Ungariei optează pentru ca Republicii Moldova să-i fie oferită o perspectivă clară de integrare europeană. Această poziție este prevăzută în textul noului Acord privind parteneriatul strategic dintre Parlamentul Republicii Moldova și Adunarea Națională a Ungariei. Documentul a fost semnat în cadrul vizitei pe care președintele Parlamentului de la Chișinău, Marian Lupu, a efectuat-o la Budapesta, în perioada 9-11 septembrie.

Noul ministru român de Externe, Titus Corlățean, a venit joi, 13 septembrie, într-o vizită de lucru la Chișinău, vizită în cadrul căreia a fost semnat un Acord de cooperare în domeniul asistenței consulare, prin care România se angajează să acorde sprijin cetățenilor moldoveni din Siria. Pe agenda discuțiilor au figurat și cooperarea pe plan politic și economic, precum și în procesul de integrare europeană. S-a discutat și despre stadiul actual al proiectelor energetice de interconexiune a rețelelor de gaze și electricitate.

Vineri, 14 septembrie, la Chișinău au fost finalizate două runde ordinare de negocieri – pe marginea Acordului de asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și pe marginea Acordului de liber schimb. Factorii oficiali implicați în discuții, atât cei europeni, cât și cei din Republica Moldova, apreciază că negocierile decurg dinamic și speră că acestea vor putea fi încheiate în a doua jumătate a anului 2013, așa cum a declarat recent președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso.

În cadrul unei discuții telefonice pe care a avut-o cu premierul Vlad Filat, Jose Manuel Barroso a anunțat că va veni în curând într-o vizită la Chișinău. Președintele Comisiei Europene a felicitat Republica Moldova pentru progresul în reformele promovate și pentru negocierile extrem de eficiente purtate cu Uniunea Europeană, reiterând că semnarea Acordului de asociere până la summitul Parteneriatului Estic din septembrie 2013 este un obiectiv realist și fezabil.

Acordul de asociere și Acordul de liber schimb: negocierii optimiști privind finalizarea documentelor în 2013

■ **Lina Grău:** La Chișinău, s-au încheiat vineri două runde de negocieri – una pe Acordul de liber schimb și cea de a doua – pe Acordul de asociere. Potrivit participanților la discuții, aceste negocieri decurg dinamic, iar toată lumea, atât negocierii europeni, cât și cei din Republica Moldova, speră că discuțiile vor putea fi încheiate în a doua jumătate a anului 2013, așa cum a declarat președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso. Acesta a spus că Acordul de asociere dintre UE și Republica Moldova ar putea fi semnat până la summitul Parteneriatului Estic din toamna anului viitor.

Vineri, în cadrul celei de a 12-a runde de tratative pe marginea Acordului de asociere a fost închis un nou capitol, cel privitor la prevederile instituționale și legale ale viitorului document, inclusiv structurile de interacțiune între Republica Moldova și UE și modul în care va fi implementat Acordul de asociere de către Chișinău, dar și mecanismele de monitorizare din partea Bruxellesului. O atenție aparte a fost acordată proceselor de armonizare legislativă și racordării graduale a legilor moldovene la standardele europene.

În cadrul unei conferințe de presă comune susținute cu șeful negocierilor europeni, ministrul adjunct de Externe de la Chișinău, Natalia Gherman, a salutat recentele declarații ale președintelui

Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, dar și aprecierile pozitive formulate la adresa Republicii Moldova de înaltul reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe și de securitate, Catherine Ashton.

■ **Natalia Gherman:** Aceste aprecieri au fost destul de pozitive, ceea ce pentru noi a constituit o motivație și o încurajare pentru a intensifica eforturile noastre comune în sensul continuării, dar și a finalizării negocierilor în anul 2013. Având în vedere progresele obținute, acest obiectiv este pe deplin realizabil din punctul nostru comun de vedere.

■ **Lina Grău:** Șeful echipei europene de negociatori, Gunnar Wiegand, a declarat că, având în vedere progresele realizate de Republica Moldova în planul reformării, UE va susține suplimentar Chișinăul pe linia Parteneriatului Estic cu 28 milioane euro în acest an, sumă care se va adăuga la cele 94 milioane euro prevăzute deja. Oficialul a spus că asistența a fost suplimentată cu o treime ca dovadă a principiului "mai multă asistență pentru mai multe reforme", anunțat ca fiind unul de bază în cadrul Parteneriatului Estic.

În același timp, Natalia Gherman spune că una dintre cele mai sensibile și importante părți ale Acordului de asociere ține de includerea în viitorul document a unor prevederi ce țin de perspectiva europeană a Republicii Moldova. Chișinăul insistă asupra faptului ca această perspectivă să fie recunoscută expres în preambulul documentului.

■ **Natalia Gherman:** Republica Moldova consideră, fiind o țară europeană, că este pe deplin eligibilă, la momentul când va îndeplini toate condițiile și criteriile, să aplice la calitatea de membru al UE, în conformitate cu articolul 49 al Tratatului de la Lisabona. Și va fi la discreția statelor membre ale UE să acorde sau

Gunnar Wiegand

Natalia Gherman

nu Republicii Moldova șansa de aderare, dar noi considerăm că ne mișcăm în direcția cea bună cu pași foarte siguri. Și ceea ce se întâmplă pe plan intern, dar și cel extern, toate contactele noastre cu partenerii europeni, ne dă încredere că acest deziderat este pe deplin realizabil.

■ **Lina Grău:** În același timp, negociatorii europeni spun că discuțiile asupra perspectivelor europene ale Republicii Moldova vor avea loc la ultimele runde ale tratatelor pe Acordul de asociere. Negociatorul-șef din partea UE, Gunnar Wiegand, spune că prevederile din Acordul de asociere vor avea un impact foarte benefic asupra economiei, justiției, afacerilor interne, politicii externe și securității din Republica Moldova, aducând țara la standardele europene.

■ **Gunnar Wiegand:** Din păcate, de multe ori acest impact complex este trecut cu vederea și ne concentrăm prea mult asupra unei singure întrebări – va avea sau nu Republica Moldova perspective clare de aderare la UE. Trebuie să ținem minte că acest Acord de asociere va crea o altă realitate în Republica Moldova, care automat o va face mai asemănătoare unui stat membru al UE. Știu foarte bine ce scrie în articolul 49 al Tratatului de bază al UE

de la Lisabona – în el nu este stipulat dreptul de a deveni țară membră, este stipulat dreptul de a aplica la această calitate. Noi desigur că recunoaștem aspirațiile europene ale Republicii Moldova, dar dacă vom mai putea adăuga ceva la asta, se va vedea la sfârșitul acestor negocieri.

■ **Lina Grău:** Parte a Acordului de asociere este și Acordul de liber schimb cu UE, pe care Chișinăul îl negociază în paralel. După runda de tratative care s-a încheiat vineri, s-a anunțat că a fost convenit deja aproape jumătate din textul viitorului document. Negociatorul șef din partea Comisiei Europene, Luc Devigne.

■ **Luc Devigne:** Discuțiile sunt purtate într-un tempou mai mult mediu decât rapid. Am convenit asupra aproape o jumătate din textul Acordului, vom continua negocierile în luna noiembrie la Bruxelles, cu obiectivul de a finaliza negocierile, dacă este posibil, în anul 2013. Această zonă de comerț liber aprofundat și cuprinzător este o modalitate de consolidare a comerțului și relațiilor economice și exporturilor Republicii Moldova în Uniunea Europeană. În curând vom publica studiile noastre care demonstrează deja la această etapă că, datorită acestui Acord,

Luc Devigne

Octavian Calmăc

PIB-ul Republicii Moldova va crește cu 1,5 la sută și exporturile – cu 16 la sută. Acest Acord face parte din politica Uniunii Europene pentru vecinătatea estică și este în același timp un deziderat ambițios, dar și realizabil.

■ **Lina Grău:** Printre problemele întâmpinate de Republica Moldova pentru punerea în aplicare a viitorului Acord de liber schimb se numără și lipsa laboratoarelor de certificare a produselor la standarde europene. La etapa inițială, producătorii moldoveni vor fi obligați să-și certifice mărfurile atât în Republica Moldova, cât și în Uniunea Europeană, pentru a putea ajunge pe piața comunitară, spune ministrul adjunct al Economiei, Octavian Calmăc. Potrivit lui, Bruxellesul și Chișinăul au unele abordări diferite în ceea ce privește accesul pe piața comunitară a produselor agricole. Totuși, în privința produselor industriale oferta Comisiei Europene a fost generoasă – aceste produse nu vor fi impozitate în UE.

■ **Octavian Calmăc:** Oferta care a fost făcută de partea Uniunii Europene a fost una generoasă la produsele industriale – aplicarea taxei vamale zero la import la toate produsele industriale, fără perioade de tranziție, imediat din momentul intrării în vigoare a acestui Acord. Este un subiect

convenit deja, care nu mai poate fi discutat. Deci angajamentul ambelor părți este că toate produsele care sunt incluse în nomenclator trebuie să facă parte al acestui Acord de comerț liber. Însă vor fi abordări diferite în dependență de sensibilitatea produselor. Preponderent vorbim despre produsele agroindustriale, unde vor fi diferite abordări: liberalizări parțiale, liberalizări depline, cote, valoarea cărora va fi stabilită la negocierile ulterioare.

■ **Lina Grău:** O surpriză neplăcută a acestei runde de negocieri a fost neparticiparea experților din regiunea transnistreană la discuții. UE a oferit posibilitatea administrației de la Tiraspol de a participa la negocierile pe marginea Acordului de liber schimb, în așa fel încât după intrarea în vigoare a documentului și anularea actualelor preferințe comerciale autonome pentru Republica Moldova, întreprinderile din regiunea transnistreană să poată exporta în continuare în UE. Tiraspolul însă nu a venit la negocieri. Negociatorul șef din partea Comisiei Europene, Luc Devigne, atrage atenția Tiraspolului asupra faptului că participarea la aceste discuții este în interesul agenților economici din regiunea transnistreană:

■ **Luc Devigne:** Poziția Uniunii Europene

în acest sens este destul de simplă: Uniunea Europeană speră că Republica Moldova va beneficia de prevederile acestui Acord în integritatea sa, adică inclusiv regiunea transnistreană. Dar în acest sens un element foarte important este asigurarea regulatoarie. Deoarece, deși vom avea măsurile sanitare și fitosanitare, vom avea și regulile de concurență, precum și alte prevederi, care vor trebui respectate. Iată de ce este important să existe acest element solid – asigurarea implementării componentelor regulatoariei.

De aceea depinde de Republica Moldova dacă țara va implementa cu succes sau dacă nu va implementa acest cadru regulatru, pentru ca ulterior să poată beneficia de rezultatele așteptate. Acest mesaj l-am explicat foarte clar și la Tiraspol săptămâna aceasta. Iată de ce Uniunea Europeană oferă și instruiiri pentru ambele părți – Republica Moldova și Transnistria. Și depinde de interesul pe care îl va manifesta sau nu Transnistria faptul dacă va beneficia sau nu de noile reguli de comerț cu UE.

Acest Acord de liber schimb este important pentru ca Republica Moldova să-și îmbunătățească comerțul. În același timp, comerțul poate fi efectuat și neavând acest Acord, însă acest lucru va afecta în mod negativ agenții economici, deoarece tarifele preferențiale autonome oferite la momentul actual de Uniunea Europeană vor fi înlocuite cu tarifele care urmează a fi negociate în următoarele luni. În situația în care nu vor mai fi în vigoare tarifele preferențiale autonome din partea UE și prevederile noului Acord de liber schimb nu se vor extinde în regiunea transnistreană, vor fi introduse tarife nepreferențiale, ceea ce va însemna o taxă de exemplu de 10 la sută pentru textile și 17 la sută pentru alte produse.

Valeriu Lazăr

Trebuie sau nu Chișinăul să accepte condițiile Rusiei pentru reducerea prețului la gaze?

■ **Lina Grău:** Un alt subiect care a ținut în priză atenția opiniei publice din Republica Moldova în această săptămână a fost promisiunea Moscovei de a examina posibilitatea reducerii cu 30 la sută a prețului la gaze în cazul în care Chișinăul va renunța la pachetele energetice cu Uniunea Europeană și va reglementa achitarea a peste 4 miliarde de dolari datorie la gaze, datorie care a fost acumulată în mare parte de Transnistria. Ministrul Energeticii de la Moscova, Alexandr Novak, a făcut această declarație după întâlnirea cu delegația moldovenească, care a vizitat Moscova. Condițiile au părut să fie într-o anumită măsură o surpriză pentru autoritățile moldovene. Cel puțin premierul Filat a declarat la revenirea de la Moscova că în cadrul întrevederilor aceste aspecte nu au fost discutate.

L-am întrebat pe vicepremierul Valeriu Lazăr, ministru al Economiei, cum vor răspunde autoritățile moldovene solicitărilor părții ruse și dacă ar putea fi pusă problema abandonării înțelegerilor cu Uniunea Europeană în domeniul energetic de dragul unui preț mai mic la gazele rusești.

■ **Valeriu Lazăr:** Suntem în negocieri. Iar ceea ce a apărut recent în presă în mare parte sunt adevăruri, în mare parte sunt speculații în jurul acestei tematici. Noi am mers la Moscova cu poziția noastră. Noi am prezentat poziția noastră, așa cum a fost aprobată de Guvern, viziune care depășește cu mult problema prețurilor. Problema prețurilor este unul din aspecte, foarte important, dar care vreau să vă zic că nu este cea mai importantă. Noi am mers la Moscova cu viziunea noastră, explicând cum vedem noi pe viitor asigurarea Republicii Moldova cu gaze naturale pe ambele maluri ale Nistrului, astfel încât să nu mai existe nervozități nici la Gazprom, nici la autoritățile Republicii Moldova. După mine, această problemă este cu mult mai importantă decât cea a prețului la gaze.

Pe de altă parte nu trebuie să uităm că în domeniul energetic cooperarea noastră nu se limitează doar la sectorul gazelor. Noi avem aici o investiție rusească în domeniul de generare a energiei electrice, într-o conjunctură regională care este marcată prin deficitul de energie electrică. Noi am propus de fapt un parteneriat cu Federația Rusă în genere pentru domeniul energetic,

care ne-ar permite nu doar să rezolvăm problemele care există, dar să ajungem la alt nivel de cooperare în domeniul asta, care ar ține cont și de interesele noastre, și de interesele Federației Ruse, și de interesele partenerilor noștri europeni. Și e posibil așa ceva.

De aceea, reacția că, uite, rușii au pus o condiție, este exagerată. Noi în genere nu putem opera acum cu noțiunea de "condiție". Noi am mers cu viziunea noastră, inclusiv vizavi de preț. Ei au spus: "Ok, noi am primit-o și o analizăm". Ei au venit cu viziunea lor. Iată de ce nu e corect să operăm cu termenul de "condiții". Noi ne-am luat timpul să analizăm viziunea pe care au expus-o colegii ruși.

Așa se întâmplă că în negocieri negociatorii intră de pe poziții extreme. Și noi am început a analiza foarte atent oferta colegilor ruși. Ne-am înțeles, și credeți-mă că aceste înțelegeri trebuie respectate cu toți negociatorii și cu colegii ruși în special, pentru că există etica negocierilor – nu se dau detalii atâta timp cât părțile nu s-au înțeles. De aceea noi vom ține publicul din Republica Moldova la curent, dar nu insistăm acum pentru detalii.

Ca niciodată, noi am scos în evidență faptul că nu avem doar probleme și nu se limitează totul la gaze naturale. Noi vedem problema mult mai complexă, noi vedem că, în sensul bun al cuvântului, putem face business comun pentru piața regională de pe platforma Republicii Moldova. Partea rusă vede în realizarea de către Republica Moldova a angajamentelor din cadrul Pachetelor energetice 2 și 3 cu UE anumite riscuri pentru investițiile lor. Noi nu vedem aceste riscuri. Dar este dreptul lor să vadă aceste riscuri și noi suntem în căutarea instrumentarului juridic prin care investițiile actuale ale Federației Ruse vor fi garantate. Asta, mai ales din perspectiva că noi vrem ca aceste investiții să crească în domeniul energetic. Aceasta este viziunea Republicii Moldova și cred că în maxim două săptămâni vom avea mai multe lucruri de comunicat.

■ **Lina Grău:** La modul principal, Republica Moldova poate renunța la Pachetele energetice ale UE sau le poate amâna?

■ **Valeriu Lazăr:** Noi nu suntem în situația de a alege sau numai opțiunea europeană, sau numai cea rusească. Acest scenariu nu este examinat nici măcar la nivel teoretic. Noi căutăm mecanismul care le-ar asigura partenerilor noștri ruși garanțiile de care au ei nevoie că investițiile lor aici, cele actuale și viitoare, nu vor fi cumva afectate în sens negativ de implementarea în Republica Moldova a Pachetului 3. Aceasta este zona în care noi căutăm soluții. Noi avem viziuni diferite vizavi de aceste riscuri și vizavi de modul în care aceste riscuri pot fi acoperite.

■ **Lina Grău:** Europeanii înțeleg aceste lucruri, faptul că Republica Moldova este într-o situație dificilă? Chișinăul discută direct cu Moscova și cu Bruxellesul, sau Bruxellesul cu Moscova discută aceste aspecte?

■ **Valeriu Lazăr:** Evident că europenii înțeleg în ce situație ne aflăm. Noi discutăm cu Bruxellesul, noi discutăm cu Moscova și credeți-mă că nimeni nu va discuta în locul nostru. Dar, unde aveți dreptate, tonalitatea și caracterul discuțiilor noastre cu partenerii ruși într-o anumită măsură, care nu este una mică, depind de tonalitatea și caracterul discuțiilor pe axa Bruxelles-Moscova. Aceasta este realitatea. Și ultimele discuții pe care le au ei între ei, cu investigațiile împotriva Gazprimului pe care le-au început partenerii europeni nu prea ne-au ajutat în discuțiile noastre cu partea rusă. Aveți dreptate, există o relație directă dintre aceste discuții.

Suntem în discuții acum pentru o agendă de implementare a Pachetului 3 care să țină cont de realitățile Republicii Moldova. La Bruxelles sunt oameni foarte raționali care cunosc destul de bine realitățile noastre. Iar noi trebuie să mergem înainte cu implementarea lucrurilor pe

care ni le-am propus – interconector pe partea de gaze naturale, noi trebuie să implementăm în legislația națională regulile pieței energetice pan-europene și să o facem într-o manieră în care să nu pierdem credibilitatea și, mai mult decât atât, să atragem investiții inclusiv și din Est. Acesta este obiectivul nostru. Nu e simplu, presupune foarte multă inteligență, foarte multă diplomație. Și eu cred că noi avem toate aceste ingrediente necesare.

Noi am plasat pe site-ul Ministerului Economiei varianta la zi, pre-finală, a Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2030. Este un document politic care stabilește foarte clar – integrarea în piața energetică pan-europeană, ținând cont de interesele partenerilor noștri tradiționali din Est. Și noi nu avem altă soluție decât să-i convingem pe toți că suntem bine intenționați și noi vrem, dacă vreți să inversăm nițel lucrurile.

Republica Moldova, oferind un cadru de reglementare foarte favorabil, un mediu de afaceri atractiv și garantând investițiile, poate deveni un operator foarte activ pe piața energetică regională. Să nu uităm că noi suntem o țară de tranzit, prin care tranzitează cam 17-18 la sută din exporturile de gaze naturale din Federația Rusă, ceea ce face din noi un operator important în această zonă. Noi, conform proiectului Strategiei, vrem să ne consolidăm acest statut, să rămânem în continuare o țară importantă pentru securitatea energetică europeană. Mai mult decât atât, noi vrem să redevenim un operator important pe piața de energie electrică. Acesta este obiectivul nostru strategic. Și vom fi foarte atenți ca să găsim toate compromisurile necesare și cu partenerii din Est, și cu cei din Vest pentru a realiza acest interes național. Interesul nostru național este securitatea energetică și asigurarea unor tarife cât mai mici.

Nicu Popescu

■ **Lina Grău:** Prin intermediul ofertei de a reduce substanțial prețul la gaze în schimbul abandonării de către Chișinău a înțelegerilor energetice cu UE, Moscova încearcă să-și recucerească sferile de influență pierdute în ultimele două decenii, spune Nicu Popescu, analist al Consiliului European pentru Relații Externe de la Londra:

■ **Nicu Popescu:** Obiectivele Rusiei sunt evident geopolitice. Rusia dorește să-și consolideze o sferă de influență în acele părți ale spațiului post-sovietic unde șansele acestui obiectiv mai sunt încă cât decât realizabile. Și Rusia este gata să-și sacrifice anumite interese comerciale în numele acestor interese geopolitice, iar oferta rusă trebuie văzută anume prin această prismă. Ori, pentru Rusia la etapa actuală este important ca dinamica relației Republicii Moldova-UE să fie sau încetinită, sau chiar întreruptă. În mod evident obiectivul acestei oferte de reducere cu 30 la sută a prețului la gaze nu ține atât de parteneriatul Rusia-Moldova, cât de dorința Rusiei de a încetini dezvoltarea relațiilor Moldova-UE, de a submina credibilitatea Republicii Moldova în dialogul cu UE. Și în acest sens Republica Moldova nu-și poate permite un astfel de pas.

Trebuie să ne uităm inclusiv la situația economică și la interesele economice ale Republicii Moldova per ansamblu, nu doar în ceea ce privește prețurile la gaze. Pentru că economia Republicii Moldova nu constă doar din livrările de gaze care vin

din Federația Rusă, ci și din exporturile pe care le are în UE, de perspectiva Acordului de liber schimb cu UE, care sperăm că va intra în vigoare până la sfârșitul anului viitor, de asistența pe care o primește Republica Moldova din partea UE, atât financiară, cât și politică.

În plus, dacă ne uităm la istoria unor astfel de oferte de reduceri din partea Rusiei, vom vedea că de cele mai multe ori Rusia nu s-a dovedit a fi un partener care acționează de bună credință. Și cred că cel mai negativ exemplu pentru credibilitatea Rusiei ține de înțelegerea privind reducerea de preț pe care i-a oferit-o Ucrainei în 2010. Dacă va amintiți, în mai 2010 Kievul a semnat un Acord prin care prezența militară rusă din Ucraina a fost prelungită până în 2042, în schimbul unei reduceri la gaze din partea Rusiei de 100 dolari.

Iată însă că Rusia, prin faptul că își menține poziția de furnizor monopolist de gaze pe piața ucraineană, a impus Ucrainei un preț de peste 500 dolari pentru o mie de metri cubi de gaze. Și astăzi Ucraina, după ce i se aplică reducerea de 100 dolari la mie de metri cubi de gaze, plătește de fapt mai mult decât Republica Moldova. Și Kievul deja și-a pierdut acel atu în negocieri care constituia viitorul bazei militare ruse și s-a trezit într-o situație în care i-a oferit Rusiei ceea ce i s-a solicitat, însă Moscova i-a impus Ucrainei un preț la gaze care este astăzi unul dintre cele mai mari din Europa. Este chiar mai mare decât plătește Republica Moldova și asta în pofida concesiilor făcute de ucrainenii rușilor.

■ **Lina Grău:** Din perspectiva europeană, cum ar arăta Republica Moldova dacă, la modul teoretic, ar da curs invitației Rusiei de a reduce prețul la gaze în condițiile cerute de Moscova?

■ **Nicu Popescu:** În primul rând, oferta Rusiei nici nu presupune și nici nu explică care sunt mecanismele acestei reduceri. Teoretic, cred că Rusia i-ar putea oferi Republicii Moldova această reducere la gaze, Chișinăul, dacă se merge pe acest scenariu, se retrage din aranjamentele

energetice cu UE, iar peste 3-4-5 ani Rusia reintroduce prețurile anterioare sau renunța la reducerile aplicate. Moscova poate argumenta ușor acest pas prin faptul că inclusiv pe piața internă a Rusiei prețul la gaze crește și un obiectiv al Gazpromului este alinierea prețurilor interne la gaze cu cele externe.

Cât despre o potențială reacție din partea UE, cred că poziția europenilor față de Republica Moldova și orice alte state partenere este destul de clară: integrarea europeană presupune și beneficii, dar și responsabilități și costuri. Și statele care doresc să se integreze în UE, doresc să se apropie de UE trebuie să-și asume întreg spectrul de obligații față de UE, iar acest "întreg spectru de obligații" presupune inclusiv implementarea legislației europene în domeniul energetic. Deci, nu pot să-mi imaginez o situație în care Republica Moldova dorește să beneficieze de avantajele integrării europene, dar în același timp nu implementează întreg spectrul de obligații și legislație europeană.

Acestea fiind spuse, cred că marja de manevră a Chișinăului în negocierile cu UE ține de perioada de tranziție în implementarea prevederilor și normelor europene. Ori, aici orice stat candidat sau care negociază cu UE are o anumită marjă de manevră în viteza cu care sunt implementate anumite măsuri.

Până la urmă, cred că interesul Republicii Moldova este să-și diversifice piața energetică. Din păcate, la etapa actuală acest lucru nu este foarte posibil din cauza dominației pe care o are Gazpromul în întreaga Europă Centrală și de Est. Deci, această diversificare nu poate avea loc peste noapte, însă treptat speranța este că în 5-6 ani contextul regional va permite Republicii Moldova, prin integrarea sa în piața europeană, să aibă un acces mai mare la surse alternative de gaze – fie în urma dezvoltării gazelor de șist în Europa Centrală, fie datorită unor livrări mai substanțiale de gaze lichefiate în România, Bulgaria, Polonia. Și odată cu integrarea pieței energetice

europene care se află abia la începutul acestui proces, Republica Moldova, prin conectarea sa la piața europeană, peste câțiva ani va avea un potențial mai mare de a-și diversifica sursele energetice. Și este important ca acest potențial să nu fie irosit la această etapă.

■ **Lina Grău:** În perspectivă de lungă durată și pe termen mediu astea ar fi soluțiile, cele pe care le-ați menționat. Acum, pe moment însă, ce poate face Chișinăul în această discuție cu Gazpromul? Pe de altă parte, poate Chișinăul miza pe susținerea UE în această discuție cu furnizorul rus?

■ **Nicu Popescu:** Cred că Chișinăul poate miza pe susținerea UE în aceste discuții. În mod evident, Rusia nu-și dorește o implicare europeană în aceste negocieri, însă până la urmă Republica Moldova trebuie să recurgă la sprijin european și mediere europeană, în calitatea unui scut diplomatic dacă doriți. Din păcate, ecuația securității energetice a Republicii Moldova nu poate fi soluționată peste noapte. Și în acest sens nu există soluții pe termen scurt pentru Republica Moldova. Chișinăul va trebui să mai rabde și să mai reziste în situația actuală, plătind prețuri mari la gaze – aceasta este și situația în care se află întreaga Europă Centrală. Însă treptat, prin interconexiunea cu România și diversificarea resurselor energetice europene și în fața Republicii Moldova sper că se vor deschide anumite perspective.

Într-un context mai larg, Gazpromul este acum într-o stare de asediu în UE, există mai multe investigații lansate recent împotriva Gazprom de către Comisia Europeană. În acest sens, dacă acum câțiva ani se vorbea despre o influență foarte mare a Gazprom pe piața europeană, acum tendințele sunt în defavoarea furnizorului rus, acesta se află în defensivă și treptat Europa Centrală își construiește o bază mai durabilă pentru securitatea sa energetică.

■ **Lina Grău:** La fel ca și Republica Moldova, Țările Baltice au făcut parte pe vremuri din fosta URSS, dar imediat după destrămarea acesteia s-au reorientat către Occident, iar acum sunt membre ale Uniunii Europene. Acestea și-au reglementat de multă vreme relațiile cu Gazpromul, plătesc prețuri europene pentru gaze, la fel ca și Republica Moldova, de altfel, și încearcă să-și diversifice sursele de energie și să reducă pe cât se poate consumul de gaze rusești.

L-am întrebat pe unul dintre cei mai cunoscuți experți pe domeniul energetic din Estonia, Andres Mae, cercetător la Institutul Estonian de Politică Externă, ce stă în spatele condițiilor Moscovei și cum ar trebui să răspundă autoritățile de la Chișinău acestei oferte.

■ **Andres Mae:** Aici problema nu ține doar strict de sectorul energetic, pentru că pentru Rusia este foarte important să facă pași de răspuns în așa fel încât spațiul de influență a UE să nu se extindă și să nu-i "știrbească" din propria sferă și domeniul de influență. Iată de ce Moscova se străduie foarte mult ca în primul rând Ucraina, dar și Republica Moldova, să nu semneze acorduri și să nu fie legate de angajamente cu Uniunea Europeană. Este și o chestiune de prestigiu pentru Moscova, dar și una foarte importantă din punct de vedere economic.

Acest lucru este valabil în mod special pentru Ucraina, dar și pentru Republica Moldova, pentru că dacă după înțelegerea pe care a obținut-o cu Belarus, Gazprom va reuși să "îngrădească" și Republica Moldova de influența UE, acest lucru va fi un al doilea pas de succes, o a doua victorie.

■ **Lina Grău:** Care ar fi în această situație riscurile pentru Republica Moldova?

Andres Mae

■ **Andres Mae:** Riscurile sunt în primul rând economice, pentru că dacă Chișinăul va declina această ofertă, Gazpromul va cere de la Republica Moldova toate datoriile integrale, inclusiv cele ale Transnistriei. Și Moldova nu va avea niciun fel de posibilități de a se eschiva de la aceste cerințe. Autoritățile moldovene sunt acum într-o situație extrem de dificilă.

■ **Lina Grău:** Dar, pe de altă parte, dacă Chișinău acceptă aceste condiții ale Rusiei, fie chiar și numai o parte dintre ele, partea ce ține de anularea unor înțelegeri în domeniul energetic cu Uniunea Europeană, nu cred că acest lucru va avea un impact prea benefic asupra parcursului european al Republicii Moldova.

■ **Andres Mae:** Da, așa este. Pentru țările din UE care susțin actualul curs pro-european al Chișinăului acest lucru va fi desigur neplăcut. Iar pentru prestigiul Republicii Moldova o eventuală astfel de decizie va fi o lovitură dură.

■ **Lina Grău:** Care ar fi, în opinia dumneavoastră, pașii corecți de întreprins pentru autoritățile moldovene în situația creată, pentru a nu se certa prea mult cu Gazpromul, pe de o parte, iar pe de altă parte pentru a nu compromite parcursul european al țării?

■ **Andres Mae:** Eu cred că Republica Moldova trebuie să fie foarte conștientă de faptul că, dacă nu va accepta propunerea Gazpromului, va fi nevoită să plătească pentru gaze un preț majorat. Dacă autoritățile moldovene vor decide să meargă pe această cale, acestea vor trebui să caute pentru Republica Moldova, la fel cum face acum Ucraina, o altă sursă de gaze, sau să înlocuiască gazele cu alte resurse energetice.

Pot aduce exemplul Estoniei, care, din 2009, a redus consumul de gaze cu mai bine de 50 la sută. Această reducere a fost obținută din contul combustibilului din biomasă. Desigur că există orașe mari sau localități din suburbii unde gazele nu pot fi înlocuite, pentru că ar fi nevoie de centrale termice foarte mari care necesită investiții pe măsură. De exemplu, la Talin și la Tartu blocurile de locuit sunt în continuare încălzite cu gaze. Dar restul localităților, în marea loc majoritate, au trecut la combustibil din biomasă. Nu folosim lemne, ci resturi de la industria de prelucrare a lemnului. Aceasta este o dovadă a faptului că posibilități alternative există.

Republica Moldova are un vecin – România, care este producător de gaze, ceea ce înseamnă că ar trebui să aveți interesul economic de a construi încă o țevă – către vecinul din Vest. Dacă veți avea o sursă alternativă – fie de gaze, fie o posibilitate de a înlocui gazele cu altfel de combustibil – acest lucru vă va oferi o pârghie pentru a face la rândul dumneavoastră presiuni asupra Gazpromului la negocieri. În felul acesta vă veți fortifica propriile poziții.

■ **Lina Grău:** Cum a reușit Estonia, la timpul său, să-și reglementeze relațiile cu Gazpromul astfel încât să nu-și compromită aspirațiile europene?

■ **Andres Mae:** Ce a ajutat Estonia foarte mult este faptul că am restructurat foarte repede sectorul nostru de gaze, pentru că prin anii 92-94 aveam și noi datorii mari față de Gazprom și alte companii energetice rusești. Noi am restructurat foarte repede sectorul de gaze și în procesul aderării la UE ni s-a cerut să deschidem piața. Chiar dacă este o piață monopolistă, aceasta trebuie oricum să fie deschisă, pentru ca și alți furnizori să poată intra pe piață. Rezultatul acestei abordări este faptul că nu avem o piață de gaze propriu-zisă, ci avem o piață de combustibili. Și gazele acolo sunt în competiție directă cu alte tipuri de combustibili. Și dacă prețul la gaze crește, atunci apare presiunea pieței și posibilitatea pentru alte tipuri de combustibil de a intra în competiție cu gazele. În felul acesta am ajuns în situația în care combustibilul din biomasă a înlocuit în unele locuri gazele naturale. Piața se autoreglează.

Un alt exemplu bun este cel al negocierilor recente dintre companiile de gaze din Estonia și Gazprom. Furnizorul rus a declarat că în cazul

în care Estonia va ridica consumul de gaze la nivelul anului 2008, Gazprom va reduce prețul de livrare. Nu au fost puse niciun fel de alte condiții, altele decât de ordin economic.

■ **Lina Grău:** Ce sugestie ați avea pentru autoritățile moldovene pentru a ieși din situația creată?

■ **Andres Mae:** Dacă aș putea să-i dau un sfat direct premierului dumneavoastră, i-aș propune să meargă pe calea pe care merge Ucraina acum – să deschidă piața de gaze, să găsească un alt furnizor, să construiască o țeavă spre România și să suporte câțiva ani presiunea Gazpromului și a prețurilor mari. În paralel, trebuie căutate soluții pentru a înlocui cât mai mult consumul de gaze cu combustibil din biomasă. Astfel, în timp, pozițiile Gazpromului vor slăbi și acesta va deveni interesat să crească din nou cantitatea de gaze consumate.

I-aș sugera premierului dumneavoastră să nu meargă la niciun fel de cedări și să nu plătească în niciun caz datoria Transnistriei. Pentru că asta nu este datoria Republicii Moldova. Rusia a fost cea care a subvenționat prin intermediul gazelor regiunea transnistreană – este greșeala ei și ea trebuie să-și bată capul cum să

o rezolve. Mai ales că o bună parte din acele gaze au fost consumate de întreprinderile rusești care activează în Transnistria.

În plus, autoritățile moldovene trebuie să insiste asupra faptului că subiectul livrărilor de gaze este unul economic și să nu admită ca acesta să fie mutat în plan politic, unde vor apărea diferite condiționări politice din partea Moscovei.

Presa rusă a scris recent despre faptul că președintele Putin a semnat un decret privind noile abordări în politica externă a Rusiei, în sensul în care Vladimir Putin dorește să transfere negocierile economice către nivelul politic, în așa fel încât toți cei care ar vrea să obțină reduceri fie de la Gazprom, fie de la RosNefti să fie nevoiți să negocieze cu Guvernul rus. Dacă acest decret va fi aplicat, toate discuțiile economice vor fi tratate prin prisma unor condiții politice.

Anume acest lucru trebuie să încerce să-l evite Chișinăul și să insiste ca problemele economice să fie soluționate la nivel economic și prin mijloace economice.